

$$1, \hat{L}_1 = \frac{\hat{p}^2}{2m} + \hat{V} \quad \hat{h}^N = \sum_{\alpha} \left(\frac{\hbar^2 \alpha^2}{2\mu_{\alpha}} + V(\vec{p}_{\alpha}) \right) \text{obecně } \hat{h}^1 \left(\frac{\vec{p}_{\alpha}}{\hbar}, \vec{p}_{\alpha} \right);$$

↑
klas

↑
kvant $\Rightarrow$ spektrum $E_q, q \in 0, \dots, \infty$

$$2, \Rightarrow \Omega(T, V, \mu) = -kTV \left(\frac{2\pi m kT}{h^2} \right)^{3/2} \xi(T) e^{\mu/kT}$$

$$3, pV = NkT$$

$$4, U(T) = \frac{3}{2} NkT + NkT^2 \frac{d}{dT} \log \xi(T)$$

$$\Rightarrow C_V = \frac{3}{2} Nk + Nk \frac{d}{dT} \left(T^2 \frac{d}{dT} \log \xi \right) = \frac{3}{2} Nk + 2NkT^2 \frac{d}{dT} \log \xi(T) + NkT^2 \frac{d^2}{dT^2} \log \xi(T)$$

$$5, C_p = C_V + Nk \Leftrightarrow H = U + pV = U + NkT$$

$$\Leftrightarrow S(T, V) \rightarrow S(T, P) \Rightarrow T \left(\frac{\partial S}{\partial T} \right)_P$$

6, 1-atom. plyni: a), closed-shell - excitace $\bar{\epsilon} \sim 10 \text{ eV} \gg kT_{\text{room}} \approx \frac{1}{40} \text{ eV}$
 b), hyperjemné stěpení: $S_e \cdot S_p$
 $\bar{\epsilon} \sim 6 \cdot 10^{-6} \text{ eV} \sim 0,07 \text{ K}$

c), spin-orbit interakce

Cl: $3s^2 3p^5 \quad ^2P \Rightarrow l=1, s=1/2 \Rightarrow ^2P_{3/2}, ^2P_{1/2}; \bar{\epsilon} \sim 0,1 \text{ MeV} \sim 1270 \text{ K}$

• další excitace mnohem výše $\Rightarrow$ 2-level systém

$$\rightarrow C_V^{e-} = 2 \left(\frac{\bar{\epsilon}}{kT} \right)^2 \frac{e^{\bar{\epsilon}/kT}}{(2e^{\bar{\epsilon}/kT} + 1)^2} \Rightarrow \text{Schottky}$$

7, 2-atom. molekula - kvantově

Molekulové vlastnosti látek

→ kólik nerozumá dat - zúčnit, co nepřipadá, uležeť Schottkyho započtením elect. struktury (1)

A) 1-atomový id. plyn

B) z-atom. plyn (rotace, vibrace)

↑ jen kvantové, ~~praktické~~ zúčnit klas. limity

0) obecně: $\vec{q}, \vec{p}$ --- křivice
 $\vec{p}_\alpha, \vec{q}_\alpha$ --- mířim st. volnosti (jednotlivé atomy, i e atd.)

$$\rightarrow \mathcal{H}_1 = \frac{\vec{p}^2}{2m} + \sum_{\alpha} \frac{\vec{h}_\alpha^2}{2\mu_\alpha} + V(\vec{q}) \rightarrow \boxed{\frac{\vec{p}^2}{2m} + \hat{h} = \hat{\mathcal{H}}}$$

- $\vec{p}, \vec{q}$ a $\vec{p}_\alpha, \vec{q}_\alpha$ nezávislé
- pohyb křivice obr. klasický

$$\Rightarrow Z_N(\beta) = \frac{V^N}{h^{3N} N!} \left(\frac{2\pi m}{\beta} \right)^{\frac{3N}{2}} \left[\text{Tr}(e^{-\beta \hat{H}}) \right]^N$$

$$\boxed{Z_N(\beta) = \frac{1}{N!} \left[V \left(\frac{2\pi m}{\beta h^2} \right)^{\frac{3}{2}} \right]^N \zeta(\beta)^N}$$

↑ zeta mířim part funkce

$$\zeta(\beta) = \sum_{\mathbf{q}} e^{-\beta \epsilon_{\mathbf{q}}}$$

$$Z_G = \sum_N Z_N e^{\beta \mu N} = \exp \left[Z_1 e^{\beta \mu} \right]$$

$$\Omega(T, V, \mu) = -kT \log Z_G = -kTV \left(\frac{2\pi m kT}{h^2} \right)^{\frac{3}{2}} \zeta(\beta) e^{\frac{\mu}{kT}}$$

NB: hustota n , teplota T , hmotnost m + h, k

klasická limita: $n \left(\frac{h^2}{m kT} \right)^{\frac{3}{2}} \ll 1$

$[h] = \text{energy} \cdot \text{time}$
 $[kT] = J$
 $[n] = \frac{1}{\text{m}^3}$

$\lambda = \frac{h}{p} \Rightarrow V \gg N \lambda^3 \Leftrightarrow n \lambda^3 \ll 1 \Leftrightarrow$

bezrozměrná vel.

$\lambda_{\text{therm}} = \frac{h}{\sqrt{2\pi m kT}}$

(de Broglieho oln. délka je menší než vzdal. částic)
 (také id plyn $\Leftrightarrow$ limita není kvant. plyn za podm. (*))

stavová rovnice

Co 1 $\Rightarrow$ ukážete $pV = NkT$

$$p = - \frac{\partial \Omega}{\partial V} = - \frac{\Omega}{V}$$

$$n = \frac{N}{V} = - \frac{1}{V} \frac{\partial \Omega}{\partial \mu} = - \frac{\Omega}{kTV} \rightarrow \frac{N}{V} = \frac{p}{kT} \Rightarrow \boxed{pV = NkT}$$

tepelné kapacity, mikroskopická energie

$$\frac{S}{k} = - \frac{\partial \Omega}{\partial T} = - \frac{5\Omega}{2T} + \frac{\mu\Omega}{kT^2} = - \Omega \frac{d}{dT} \ln \zeta$$

$$= \boxed{-\Omega = pV = NkT}$$

~~$S(T, V, N(\mu, T, \mu))$~~
 $S(T, V, N(T, V, \mu))$

$$\boxed{S = \frac{5}{2} Nk - \frac{N\mu}{kT} + NkT \frac{d}{dT} \ln \zeta}$$

$$U = \Omega + ST + \mu N = -NkT + \frac{5}{2} NkT - N\mu + NkT^2 \frac{d}{dT} \ln \zeta + \mu N$$

$$U = \boxed{\frac{3}{2} NkT + NkT^2 \frac{d}{dT} \ln \zeta(T) = U(T)}$$

Co 2 - majte $U = U(T)$

$$\Rightarrow C_V = \frac{3}{2} Nk + 2NkT \frac{d}{dT} \ln \zeta(T) + NkT^2 \frac{d^2}{dT^2} \ln \zeta$$

$$\boxed{C_V = \frac{3}{2} Nk + Nk \frac{d}{dT} (T^2 \frac{d}{dT} \ln \zeta)}$$
  $\frac{d^2}{dT^2}$ lépe z entropie

$$C_P: U(S, V, N) \rightarrow H = U + pV = U - \Omega = U + NkT - 0 \text{ toč}$$

$$\Rightarrow \boxed{C_P = \frac{5}{2} Nk + \dots (\text{to } S)}$$

$$\Rightarrow \boxed{C_P - C_V = Nk}$$

~~$\frac{d}{dT} (T^2 \frac{d}{dT} \ln \zeta) = T \frac{d^2}{dT^2} (T \ln \zeta)$~~

ale ano

$$\frac{d}{dT} (T^2 \frac{d}{dT} \cdot) = T \frac{d^2}{dT^2} (T \cdot)$$

chem. potenciál

$$= \frac{N}{V}$$

(3)

$$\frac{\mu}{kT} = - \frac{\Omega}{kTV} \left(\frac{h^2}{2\pi m kT} \right)^{3/2} \frac{1}{\xi(T)}$$

$$\Rightarrow \frac{\mu}{kT} = \underbrace{\ln \frac{N}{V}}_{f(P,V,T)} - \underbrace{\frac{3}{2} \ln \frac{2\pi m kT}{h^2}}_{f(T)} - \ln \xi(T)$$

$T = \text{konst} \Rightarrow \propto \ln m \Rightarrow \propto \ln \rho$ (cf. id. plynu!)

$\mu \rightarrow \leftarrow$ plynu se snáze zbavuje molekul

$$\Rightarrow \frac{S}{Nk} = \frac{5}{2} - \ln \frac{N}{V} + \frac{3}{2} \ln \frac{2\pi m kT}{h^2} + \ln \xi + T \frac{d}{dT} \ln \xi$$

$$\boxed{\frac{S}{Nk} = \frac{5}{2} + \frac{3}{2} \ln \frac{2\pi m kTV^{2/3}}{Nh^2} + \frac{d}{dT} (T \ln \xi)}$$

$\Rightarrow C_V \propto -\frac{3}{2} NkT$
 $PV = NkT$
 $\Rightarrow V^{2/3} = \left(\frac{NkT}{P} \right)^{2/3} T^{2/3}$
 $\Rightarrow C_P = \frac{5}{2} NkT \checkmark$

A) 1-atomový plyn (closed-shell $\Rightarrow$ měděný plyn)

- E_q ... energetické hladiny $\bar{\epsilon}$ obalu
- excit. energie $\sim 10 \text{ eV}$ (20 eV pro He)
- $kT \approx \frac{1}{40} \text{ eV}$ ... pokojová teplota (11604 K/eV) = $\frac{1}{k_B}$
- $k_B \approx 8,6 \cdot 10^{-5} \text{ eV/K}$
- degenerace zvl. stavu: $g = 2J_n + 1$ ... spin jádra

$$\Rightarrow \xi = g e^{-\epsilon_0/kT} + \sum_{q=1}^{\infty} e^{-\epsilon_q/kT} = e^{-\epsilon_0/kT} \left(g + \sum_{q=1}^{\infty} e^{-(\epsilon_q - \epsilon_0)/kT} \right)$$

$$\Rightarrow \ln \xi = -\frac{\epsilon_0}{kT} + \ln \left(g + \sum_{q=1}^{\infty} e^{-(\epsilon_q - \epsilon_0)/kT} \right)$$

$$(\epsilon_q - \epsilon_0)/k \sim 2 \cdot 10^5 \text{ K} \Rightarrow \boxed{\ln \xi = -\frac{\epsilon_0}{kT} + \ln g}$$

$\Rightarrow$ žádné TD důsledky ($T \ln \xi \approx -\frac{\epsilon_0}{kT} + \ln g$), jen posun μ, S

b) aktívni jeduatom. plyny: $E_1 - E_0 \approx 2.1 \text{ eV (Na)}$
 $\approx 24000 \text{ K}$

i) $g = (2s_n + 1)g_e$; g_e ... degenerace zähl. e^- stavu (typ. $s_e = 1/2$)

ii) hyperjónová štruktúra - interakce p a e spinu
 $\Rightarrow$ neleg. zähl. stav ~~...~~, $g \rightarrow E_0, (E_0 + \delta E) \times 3$
 $\delta E = 6 \cdot 10^{-6} \text{ eV} \sim 0,07 \text{ K}$

$n_A = [\text{Ne}] 3s$

jádro $\text{spin } \frac{1}{2}$, $e^- \text{ spin } \frac{1}{2} \Rightarrow$ singlet + 3, triplet

$$\Rightarrow \zeta = e^{-\frac{E_0}{kT}} (1 + 3e^{-\delta E/kT}) = /kT \gg \delta E ! /$$

$$\boxed{\zeta = 4e^{-E_0/kT}} \Rightarrow \text{jako 4x deg. zähl. stav, nic TD}$$

zajímavého

iii) spin-orbit interakce - jemné štruktúry

	Cl: 6s	$^2P_{3/2}$	(g=4)	
$[\text{Ne}] 3s^2 (\dots 3p^5)$	1.ES	$^2P_{1/2}$	(g=2)	$\delta E = 0,11 \text{ eV} \sim 1270 \text{ K}$

$$\Rightarrow \ln \zeta = -\frac{E_0}{kT} + \ln [4 + 2e^{-\delta E/kT}] \quad x = \frac{\delta E}{kT}$$

$$= -\frac{E_0}{kT} + \ln [4 + 2e^{-x}] \quad \frac{dx}{dT} = -\frac{x}{T}$$

Príspevek k C_V $Nk \frac{d}{dT} (T^2 \frac{d}{dT} \ln \zeta)$

$$\frac{d}{dT} \ln \zeta = +\frac{E_0}{kT^2} + \frac{4 + 2e^{-x}}{4 + 2e^{-x}} \cdot \frac{2 \frac{x}{T} e^{-x}}{4 + 2e^{-x}}$$

$$T^2 \ln \zeta = \frac{E_0}{k} + \frac{2\delta E}{k} \frac{e^{-x}}{4 + 2e^{-x}} = \frac{E_0}{k} + \frac{\delta E}{k} \frac{1}{2e^x + 1}$$

$$\frac{d}{dT} = \frac{2\delta E}{k} \cdot \frac{x}{T} \cdot \frac{1}{4 + 2e^{-x}} + \frac{2\delta E}{k} \cdot \frac{1}{(2e^x + 1)^2} = \frac{2(\delta E)^2}{kT} \frac{1}{2 + e^{\delta E/kT}}$$

$$C_V^{e^-} = 2 \left(\frac{\delta E}{kT} \right)^2 \frac{e^{-\delta E/kT}}{(2e^{\delta E/kT} + 1)^2} \leftarrow \text{to je dobre!} \quad \downarrow \text{OTOE}$$

B) Víceletou. plyny

$$\hat{H} = \frac{p^2}{2m} + \hat{h}$$

$\leftarrow$ pohyb hm. středu

• 4. podobnějšíme znát spektrum E_q až do cca $kT \Rightarrow \xi(T)$

Born - Oppenheimer $| \psi \rangle = | \psi_n \rangle | \psi_e \rangle$

$$\Rightarrow \hat{h} = \hat{T}_n + \hat{T}_e + \hat{V} \quad \& \quad (\hat{T}_e + \hat{V}) | \psi_e \rangle = W(R_n) | \psi_e \rangle$$

• elektronové hladiny: $\Delta E \sim 10 \text{ eV} \sim 10^4 \text{ K}$
 $\Rightarrow$ pouze nejnížeší elektronové hladiny (pro closed-shell molekuly?)
(uplatí pro první látku?)

CO: $\Delta E \sim 8,2 \text{ eV}$	ADC(2) x cc-pVDZ
HCl: $\Delta E \sim 7,8 \text{ eV}$	

$$\Rightarrow (\hat{T}_n + W) | \psi_n \rangle = E | \psi_n \rangle$$

$$\hat{T}_n = \sum_i \frac{\vec{u}_i^2}{2\mu_i} \quad - \quad \text{pohyb hm. středu je odlep.}$$

$$\Rightarrow \left[\hat{h} = \frac{\vec{p}^2}{2\mu} + W(\vec{\rho}) \right] \text{ pro dvouatom. molek.}$$

$\hookrightarrow$ "centrální pole"

přeskočí na 7

$$E_q = E_{nlm}$$

$l \rightarrow 2l+1$ ~~rot. hlad.~~ deg, rotační hladiny

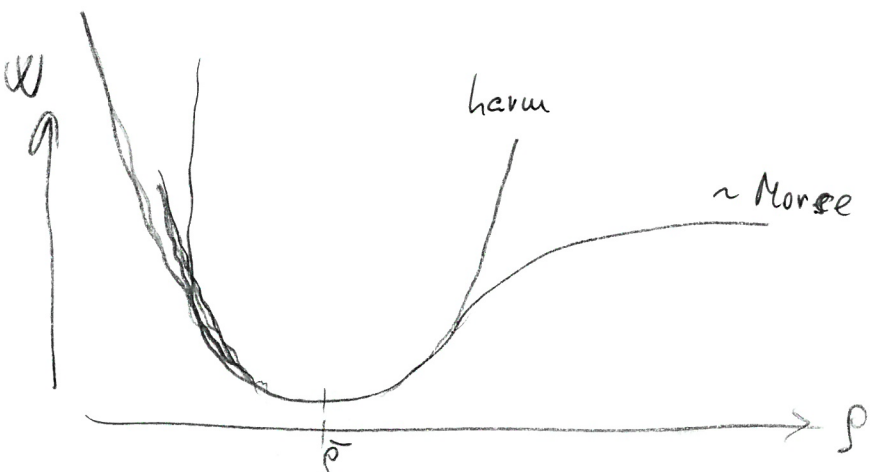
$n \rightarrow$ vib. hladiny

spin $\rightarrow$ pouze další degenerace ($\hat{h} \neq \hat{h}(\sigma)$)

HCl: $\omega_r = 15 \text{ K} = 1,3 \cdot 10^{-3} \text{ eV}$

$\omega_v = 4100 \text{ K} = 0,35 \text{ eV}$

$$\propto \frac{1}{\sqrt{m}}$$

$\Downarrow$ pro těžší atomy
vib. energie vlnění
i při niž. teplotách

Klasický přístup: ρ se mělo lišit od $\bar{\rho}$

$$W(\rho) \approx W_0 + \frac{1}{2} c \omega^2 (\rho - \bar{\rho})^2$$

$$\int_{cl}(\Gamma) = \frac{1}{h^3} \int d^3\pi d\psi d\theta \rho^2 \sin\theta e^{-\beta \left(\frac{\pi^2}{2m} + W_0 + \frac{1}{2} c \omega^2 (\rho - \bar{\rho})^2 \right)}$$

$$= \frac{4\pi}{h^3} e^{-\beta \epsilon_0} \bar{\rho}^2 \int d^3\pi d\psi e^{-\beta \left(\frac{\pi^2}{2m} + \frac{1}{2} c \omega^2 (\rho - \bar{\rho})^2 \right)}$$

$$= \frac{4\pi}{h^3} e^{-\beta \epsilon_0} \bar{\rho}^2 \sqrt{\frac{2\pi m}{\beta}}^3 \sqrt{\frac{2\pi}{\beta c \omega^2}} =$$

$$= e^{-\beta \epsilon_0} \bar{\rho}^2 \frac{2(2\pi)^3}{h^3 \beta^2} \frac{m}{\omega} = \left[e^{-\beta \epsilon_0} \frac{T}{Q_r} \frac{T}{Q_v} \right] = \xi_{cl}(\Gamma)$$

$$Q_v = \frac{h \omega}{k} \quad Q_r = \frac{h^2}{2\pi \bar{\rho}^2 k}$$

$$Q_r \ll Q_v \ll T$$

- jen takhle platí klas. approx - rot. i vib. kladi my krotkí ef. kontinuum
- uesme me ce vsk platí vztah od $\bar{\rho}$

$$C_v^{vibrot} = NkT \frac{d^2}{dT^2} \left(T \frac{d}{dT} \log \xi \right) = 2Nk$$

ef. ekvipart. teorém (4 kvad. st. volnosti)

$$\log \xi = -\frac{\epsilon_0}{kT} + 2 \log T \rightarrow \frac{d}{dT} \log \xi = \frac{\epsilon_0}{kT^2} + \frac{2}{T} \rightarrow \frac{d^2}{dT^2} \log \xi = \frac{\epsilon_0}{kT^3} - \frac{2}{T^2}$$

celkem $C_v = \frac{7}{2} Nk$ (1 vib ($p^2 + q^2$) + 2 uhly)

Typické molekuly: $Q_v \text{ at room} \ll Q_{rot} \Rightarrow C_v = \frac{5}{2} Nk$

($\Rightarrow$ pouze $\psi, \theta, p_\psi, p_\theta$ jsou nezamrzlé st. volnosti)

$\Rightarrow$ tuhý rotátor

Víceatom: • vib. zamrzlé
• rot. 3 eulerovy uhly
(Troom) $\Rightarrow$ 3 sdruž. hč kvadr.
 $\Rightarrow C_{rot} = \frac{3}{2} Nk \Rightarrow C_v = 3Nk$

Kvantové (dvouatom. plyny)

- zaned. (mag.) spin-spin interakce e a jader
- Pauli $\Rightarrow$ $|4e\rangle$ antisym. vůči záměně e
- $\neq |4n\rangle$ - sym. vůči záměně pro boson. jádra } pro ident. atomy } (Dü)
- antisym. } fermion.

• různé atomy: HCl, rozvoj do parc. vln $\psi = R(\rho) Y_{lm}(\vartheta, \phi)$

$$\left[-\frac{\hbar^2}{2\mu} \left(\frac{d^2}{d\rho^2} + \frac{2}{\rho} \frac{d}{d\rho} - \frac{l(l+1)}{\rho^2} \right) + V(\rho) \right] R_{nl}(\rho) = E_{nl} R_{nl}(\rho)$$

hladinový $(2l+1)$ -deg. $R = \frac{\phi}{\rho}$

$\rho \approx \bar{\rho} \Rightarrow \frac{\hbar^2 l(l+1)}{2\mu \bar{\rho}^2} \rightarrow \frac{\hbar^2 l(l+1)}{2I}$; $\phi = \rho R(\rho)$

$x = \rho - \bar{\rho}$ [harmonická approx.]

$$\Rightarrow \left[-\frac{\hbar^2}{2\mu} \frac{d^2}{dx^2} + \frac{1}{2} \mu \omega^2 x^2 \right] \phi_{lm}(x) = \left[E_{lm} - \omega_0 - \frac{\hbar^2 l(l+1)}{2I} \right] \phi_{lm}(x)$$

$$\Rightarrow \left\{ \begin{aligned} E_{plm} &= E_0 + l(l+1)k \Theta_r + m k \Theta_v \\ &\quad \omega_0 + \frac{1}{2} \hbar \omega \end{aligned} \right. \quad \begin{aligned} \Theta_r &= \frac{\hbar^2}{2Ik} \\ \Theta_v &= \frac{\hbar \omega}{k} \end{aligned}$$

$$\Rightarrow \xi(T) = g \zeta_r(T) \zeta_v(T) e^{-E_0/kT}$$

$$g = (2s_n + 1)(2s_e + 1) g_e$$

$$\zeta_r(T) = \sum_{l=0}^{\infty} (2l+1) e^{-l(l+1) \Theta_r / T}$$

deg. e⁻ stavů (nepřineud)

$$\zeta_v(T) = \sum_{n=0}^{\infty} e^{-n \frac{\Theta_v}{T}} = \frac{1}{1 - e^{-\Theta_v/T}} \Rightarrow Q^{vib} = N k \left[\frac{\Theta_v / 2T}{\sinh(\Theta_v / 2T)} \right]^2$$

Spec: $\Theta_v \gg T \Rightarrow \zeta_v = 1$ *kde je klas. limita; musí ale být kBT $\ll$ E diso*

$\Theta_r \ll T \Rightarrow \zeta_r$ nahradím integrálem $\rightarrow \frac{T}{\Theta_r} = \zeta_r$ (viz Dü)

$\Theta_v \ll T \Rightarrow \zeta_v = \frac{T}{\Theta_v}$ | Stejně atomy: Dü

Typ. (HCl): $\Theta_r = 15K (\approx 1,3 \cdot 10^3 eV)$
 $\Theta_v = 0,35 eV (\approx 4000K)$